

Complexnummer: 459731

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Tweede Gemeentelijke Gasfabriek

Aantal complexonderdelen

6

Monumentnummers van complexonderdelen

459732, 459733, 459734, 459735, 459736, 459737

Woonplaats

's-Gravenhage

Gemeente

's-Gravenhage

Provincie

Zuid-Holland

Locatie van het hoofdobject

Trekvlieplein 1, 2516 AZ te 's-Gravenhage

Complexomschrijving

Inleiding.

Op twee terreinen ter weerszijden van het Trekvlieplein in 1905-1907 opgetrokken complex van gebouwen, ontworpen door de toenmalige gemeentearchitect A. Schadee ten behoeve van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek. Het complex heeft de volgende samenstellende onderdelen: ingangshek, portiersloge, kantoorgebouw, fabriekshal, directiewoning en een dubbele dienstwoning. De gasfabriek is eind jaren zestig buiten werking gesteld. Omschrijving.

De thans resterende onderdelen van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek zijn ter weerszijden van het Trekvlieplein gelegen. Ten noordwesten van het Trekvlieplein liggen de directeurswoning en twee geschakelde dienstwoningen. Het eigenlijke fabrieksterrein bevindt zich aan de andere zijde van het Trekvlieplein en wordt van de openbare straat gescheiden door een hekwerk met inrij- en toegangspoorten uit de bouwtijd. Van het eertijds grote fabriekscomplex met fabriekshallen, gashouders e.d. resteert nog de hoofdentree met portiersloge, het kantoorgebouw en een fabriekshal. De gebouwen zijn opgetrokken in de voor A. Schadee kenmerkende overgangsstijl waarin motieven en materialen voorkomen, die zowel in de neo-rennaissance als in de Art Nouveau en het werk van Berlage worden aangetroffen. Waardering.

Tweede Gemeentelijke Gasfabriek van architectuur- en cultuurhistorisch belang als waardevol voorbeeld van industriële geschiedenis uit het begin van deze eeuw. Tevens heeft het een belangrijke ensemblewaarde mede vanwege de stedenbouwkundig/ ruimtelijke relatie met zijn omgeving; het water van de Trekvlie, het havengebied en het groen aan het Trekvlieplein.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 459732

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 oktober 1993
Kadaster deel/nr	82859/82

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
's-Gravenhage	's-Gravenhage	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
's-Gravenhage	Laakhaven

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Gravenhage	AP			635

*Omschrijving***

Omschrijving.

Smeedijzeren hekwerk tussen bakstenen pijlers uit 1905-1907 met twee inrij- en twee voetgangerspoorten, gesitueerd bij de hoofdingang ter weerszijden van de portiersloge. De smalle voetgangerspoorten zijn direct tegen beide zijgevels van de portiersloge aangebracht; de inrijpoorten met ieder twee naar binnen draaiende smeedijzeren hekwerken zijn weer ter weerszijden van de voetgangerspoorten gelegen. De bakstenen pijlers tussen de vaste en draaiende hekken zijn voorzien van hardstenen plintafdekkingen en banden alsmede hardstenen beëindigingen waarop bij vier pijlers sierlantarens zijn geplaatst. In het smeedijzer van de hekken zijn geometrische Art Nouveau motieven toegepast. Tussen de pijlers rusten de vaste hekwerken op gemetselde balustraden met hardstenen beëindiging. Waardering.

Hekwerk van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Voorwerpen op pleinen en dergelijke	Erfscheidig(D)	Hek

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 459733

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 oktober 1993
Kadaster deel/nr	82859/72

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
's-Gravenhage	's-Gravenhage	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
's-Gravenhage	Laakhaven

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Gravenhage	AP			635

*Omschrijving***

Omschrijving.

Vrijgelegen portiersloge uit 1905-1907 op nagenoeg vierkante plattegrond in overgangsarchitectuur bestaande uit een bouwlaag onder een met gesmoorde pannen gedekt schilddak. Het twee vensterassen brede pand is opgetrokken in schoon metselwerk met hardstenen plint, vensterlateien en sierbanden. Elke hoek van de gevel wordt gevormd door een bakstenen penant die de dakgoot doorsnijdt en eindigt in een hardstenen sierdekking. Op de nokeinden van de kap zijn twee pironen aangebracht. De houten schuifvensters hebben bovenlichten met kleine roedeverdeling. Boven de vensters aan de straatzijde is een tegeltableau met bruine letters op geel fond met vermelding "Gemeente Gasfabriek". Tegen de achtergevel is een houten serre op bakstenen balustrade en een kleine uitbouw van een bouwlaag met plat dak, aan alle zijden voorzien van ramen met roedeverdeling. Boven de serre is in het dakvlak een uurwerk aangebracht. Waardering.

Portiersloge van architectuurhistorisch belang als waardevol voorbeeld van overgangsarchitectuur en van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Woningen en woningbouwcomplexen	Dienstwoning(K)	Portierswoning

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 459734

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 oktober 1993
Kadaster deel/nr	82885/81

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
's-Gravenhage	's-Gravenhage	Zuid-Holland

Locatiennaam	Locatieomschrijving
's-Gravenhage	Laakhaven

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
's-Gravenhage	AP			635

Omschrijving**

Omschrijving.

Langs het water van de Trekvljet gelegen vrijstaand kantoorpand uit 1905-1907 in overgangsarchitectuur. Het pand bestaat uit twee bouwlagen en kapverdieping onder een met gesmoorde pannen gedekte, samengestelde kap waarop gemetselde sierschoorstenen. De in schoon metselwerk opgetrokken gevels worden verlevendigd door hardstenen banden en sierlijke decoraties op de hoeken van de puntgevels. Het merendeel van de vensters bestaat uit houten twee- en drielichtvensters met schuiframen en kleine roedeverdeling in de bovenlichten. De hoofdingang aan de landzijde is in een risalerend bouwdeel opgenomen, dat van boven wordt afgesloten door een gemetselde open balustrade. De entree bestaat uit een dubbele paneeldeur. Hierboven is een mozaïek met daarin de afbeelding van gereedschappen bij de gasfabricage. Op de hoek rechts van de ingang is een portaaltje met sculptuur en een hardstenen pijler. In de top van de rechter zijgevel is in een gevelsteen het bouwjaar 1907 aangebracht. De gevel aan de zijde van de Trekvljet heeft een middenrisaliet met puntgevel. In het interieur is veel uit de bouwtijd bewaard gebleven. In de vestibule onder meer tegellambriseringen in Art Nouveau; tochtput met snijwerk en figuratieve afbeeldingen in gezandstraald glas. In de hal onder meer een vloermozaïek en een schoorsteenmantel met ter weerszijde een houten lambrizing met zitbanken. De schoorsteenmantel heeft een tegeltableau met het opschrift: "Geschenk van de Vereeniging van Gasfabricanten in Nederland ter herinnering aan haar bezoek op 21.10.1907". Meteen hierboven is een tegeltableau met een voorstelling van de gasfabricage in de 19e eeuw. Het trappenhuis bezit onder meer een trap met ijzeren balustrade en een gesneden eindpaal. Waardering.

Kantoorpand van architectuurhistorisch belang als waardevol voorbeeld van overgangsarchitectuur en van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
----------------	--------------	---------

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Handel en kantoor

Kantoorgebouw

Monumentnummer*: 459735

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 oktober 1993
Kadaster deel/nr	82885/76

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
's-Gravenhage	's-Gravenhage	Zuid-Holland		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Gravenhage	AP			1900

Omschrijving**

Omschrijving.

Vrijstaande fabriekshal uit 1905-1907 in overgangsarchitectuur, in oorsprong bestemd als stokerij voor de gasfabricage. De fabriekshal op rechthoekige plattegrond heeft een basilicale opbouw, onderverdeeld in drie beuken, waarbij de zijbeuken door pannen lessenaarsdaken en de met een lichtbeuk verhoogde middenbeuk door een gebroken dak met plat wordt afgedekt. De in schoon metselwerk opgetrokken gevels worden verlevendigd met gele verblendstenen banden en hardstenen onderdelen op constructief belangrijke plaatsen. De langsegevels bevatten ieder twee rijen van twaalf vensters. Onder de houten vensters met roedeverdeling in de bovenlichten zijn hardstenen lateien. De topgevels hebben licht risalerende middentraveeën met in de top "rondboogvormige" houten vensterpartijen. De bedrijfsingangen op de begane grond zijn gemoderniseerd. Inwendig is een ijzeren draagconstructie van geklonken vakwerkspanten toegepast.

Waardering.

Fabriekshal van architectuurhistorisch en typologisch belang als waardevol voorbeeld van een bedrijfsgebouw in overgangsstijl en van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie	Fabriekshal

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 459736

Status rijksmonument
Inschrijving register* 19 oktober 1993
Kadaster deel/nr 82885/90

Woonplaats* 's-Gravenhage
Gemeente* 's-Gravenhage
Provincie* Zuid-Holland

Locatiennaam 's-Gravenhage
Locatieomschrijving Laakhaven

Kadastrale gemeente* 's-Gravenhage
Sectie* AP
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 635

Omschrijving**

Omschrijving.

Door een tuin omgeven, vrijstaande voormalige directeurswoning in overgangsarchitectuur uit 1905-1907 op rechthoekige plattegrond bestaande uit twee bouwlagen en kapverdieping onder een met pannen gedekte, samengestelde kap, waarop gemetselde sierschoorstenen. De in schoon metselwerk opgetrokken gevels worden verlevendigd door gebeeldhouwde gevelbekroningen en hoekornamenten, vensterbogen van rode verblendsteen en sierbanden van oranje steen. Tegen de rechter zijgevel is het trappenhuis uitgebouwd; tegen de linker zijgevel bevindt zich een houten serre met balkon. De houten schuifvensters bezitten bovenlichten met kleine roedeverdeling. De tuin wordt van de straat gescheiden door een tuinhek met hekpijlers uit de bouwtijd. Waardering.

Voormalige directiewoning met tuinhek van architectuurhistorisch belang als waardevol voorbeeld van overgangsarchitectuur en van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

Hoofdcategorie Woningen en woningbouwcomplexen
Subcategorie Dienstwoning(K)
Functie Directeurswoning

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 459737

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 oktober 1993
Kadaster deel/nr	82885/86

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*				
's-Gravenhage		's-Gravenhage		Zuid-Holland				
Straat*		Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Trekvlieplein		12			2516 AZ	's-Gravenhage		
Trekvlieplein		14			2516 AZ	's-Gravenhage		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel	
's-Gravenhage		AP					637	
's-Gravenhage		AP					636	

Omschrijving**

Omschrijving.

Vrijgelegen dubbele woning in overgangsarchitectuur uit 1905-1907 bedoeld voor functionarissen van de Tweede Gemeentelijke Gasfabriek op rechthoekige plattegrond, bestaande uit twee bouwlagen en kapverdieping onder een met pannen gedekte, samengestelde kap. Het geheel is zes vensterassen breed, voor iedere woning drie vensterassen. De in schoon metselwerk opgetrokken gevels worden verlevendigd met beeldhouwde gevelbekroningen en vensterbogen van rode verblendsteen en verblendstenen sierbanden. De houten schuifvensters hebben bovenlichten met kleine roedeverdeling. De buitenste vensterassen van de voorgevel zijn als risalieten behandeld en worden bekroond door puntgevels. In deze vensterassen zijn de ingangen opgenomen; deuren met Art Nouveau siertraliewerk. De tuin wordt ter weerszijden van de in de rooilijn gelegen dubbele woning van de straat gescheiden door gemetselde tuinmuren uit de bouwtijd in dezelfde stijl als de dubbele woning. Waardering.

Dubbele dienstwoning met tuinmuur van architectuurhistorisch belang als waardevol voorbeeld van overgangsarchitectuur en van belang als onderdeel van het complex van de voormalige Tweede Gemeentelijke Gasfabriek.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Woningen en woningbouwcomplexen	Dienstwoning(K)	Dienstwoning(K4)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument